

Prva i Druga poslanica Timoteju

Timotej je rođen u Listri od majke Židovke i oca Grka. Listra se nalazi u rimskoj pokrajini Galaciji (nedaleko od današnjeg mjesta Konyja u Turskoj, stari Ikonij). Obratio se vjerojatno onda kada je onuda prolazio Pavao za vrijeme prvoga misijskog putovanja. Timotej je brzo napredovao, pa ga je Pavao, kad je po drugi put posjetio tamošnje kršćane, odlučio uzeti sa sobom na svoja putovanja. Starješine mjesne Crkve složili su se s time i blagoslovili ga. Od tog je dana Timotej Pavlov nerazdruživ, vjeran, pouzdan i vrlo dragi drug.

Timotej nije bio po prirodi hrabar, a bio je i krhka zdravlja. Trebalo ga je hrabriti. Pavao se nije u njemu razočarao. U pismima raznim Crkvama s puno osjećaja govori o svom »sinu u vjeri«. Timotej je putovao s Pavlom i često je uz njega pri pisanju poslanica, a često je bio i njegov izaslanik. U početku ga je Pavao ostavio u Bereji da učvrsti i nastavi njegovo djelo ondje i u Solunu. Kad je Pavao pisao ovu poslanicu, nalazio se u Efezu u posjetu tamošnjim kršćanskim zajednicama sa zadatkom da izabere i spremi predvodnike.

Poslanice. Prvu i Drugu Timoteju i Poslanicu Titu pisao je Pavao pri kraju života. Bio je na slobodi dok je pisao Prvu Timoteju i Titu, a kratko prije toga navješćivao je Evanđelje u Grčkoj i na području današnje Turske. To se ne slaže s onim što znamo iz Djela; može se, stoga, misliti da je možda bio oslobođen tamnovanja opisanog u Dj 28, da je nastavio s propovijedanjem za neko vrijeme i zatim bio opet uhićen i odveden u Rim na suđenje. U Drugoj Timoteju nalazimo ga gdje očekuje osudu.

»Pastirske poslanice« – tako se općenito nazivaju – sadrže Pavlove upute Timoteju i Titu kako im je postupiti u rješavanju razli-

čitih problema na koje su nailazili u pohodima Crkvama koje su im bile povjerene. Pavao navodi vrline koje trebaju resiti buduće crkvene glavare. On savjetuje kakvo im treba biti osobno ponašanje, potiče tu dvojicu da se usredotoče na ono bitno i da se ne dadnu zavesti bilo kojom od brojnih zabluda što posvuda kruže. Najbolji način da se suprotstave krivim idejama jest taj da naučavaju istinu.

Dugo se nije sumnjalo u to da je ta pisma dvojici imenovanih kršćana pisao Pavao. Suvremeni biblijski stručnjaci dovode u pitanje autorstvo tih poslanica i to osobito zbog dva razloga: sadržaj i jezik različiti su od onih u drugim Pavlovim poslanicama; osim toga, one se bore s herezama iz II. st. Neki drže da ih je napisao neki kasniji autor, i uvrstio u njih Pavlove sadržaje.

Znamo da se Pavao često služio pisarom. Ako se dopusti da ima slobode u pisanju, različitost rječnika lako se tumači. Što se tiče sadržaja, autor piše Timoteju i Titu o onome što su oni već morali poznavati, a piše im da to čitaju povjerenim im Crkvama. Pitanje datiranja raznih hereza nije riješeno. Stoga ne vidimo kategoričkih razloga zbog kojih bismo osporili Pavlu autorstvo ovih poslanica. Pitanje ostaje otvoreno, a nije presudno jer ne dira ni kanonicitet ni ugled poslanica.

Prva poslanica Timoteju

1: Nevolje u Efezu; Pavao i Timotej

Pavlovo propovijedanje u Efezu i okolici okrunjeno je velikim uspjehom (Dj 19). U kratko vrijeme uspio je osnovati brojne i

čvrste kršćanske zajednice, iako je uskoro slutio koliko su one ranjive u susretu s krivim učenjem (Dj 20,29–30). Deset godina kasnije, njegove su se bojazni obistinile. Apokrifne židovske legende i rodoslovlja (4) bile su osnova za ta čudnovata naučavanja. Timotej mora stati na kraj tako krivom pristupu starozavjetnom Zakonu. Kršćanska poruka rađa vjeru, ljubav i čistu savjest, a ne isprazna doumljivanja. Izgleda da su ljudi uvijek bili spremniji raspredati o nedokučivim sferama nego se dati na ozbiljan kršćanski život.

Pavao je već više od 30 godina bio kršćanin, a 20 godina je proveo na širenju evanđeoske poruke, ali nikada nije mogao zaboraviti kako je nekoć pokušavao svim silama uništiti tu sektu (13; Dj 8,1–3;9), niti se ikad prestao čuditi kako ga je Bog izabrao u svoju službu. Savjet je njegov mudar: treba sačuvati vjeru i pokoravati se vlastitoj kršćanskoj savjesti.

Proroštva (18): znak da je Bog izabrao Timoteja za tu službu (dan ili Pavlu ili Timoteju kad je primio poslanje).

Predao sotonu (20): ne znamo točno što to znači, ali vidi tumačenje 1 Kor 5,5.

2: Molitva; položaj žena

Prva je dužnost kršćanske Crkve molitva. Bog odgovara na molitvu tako da stvara uvjete koji dozvoljavaju kršćanima da žive u miru i da ulože sve svoje sile u širenje Radosne vijesti u svijetu (4).

Kršćanska je poruka podigla položaj žena (vidi npr. Gal 3,28), ali Bog im nije namijenio da gospodare. U njegovim su očima muškarci i žene jednaki, ali njihove uloge u životu nisu iste. Pavao želi da kršćanske žene budu čedne, ne lakomislene i da ne gospodare muževima.

Redak 15: Pavao ne misli da je materinstvo uvjet za ženino spasenje (vidi r. 5). Misao razrađuje u recima 13–14 i to: premda je žena prva sagriješila, od žene je rođen Spasitelj. Ili, pak, misli: žena je pozvana u prvom redu da rađa i odgaja djecu.

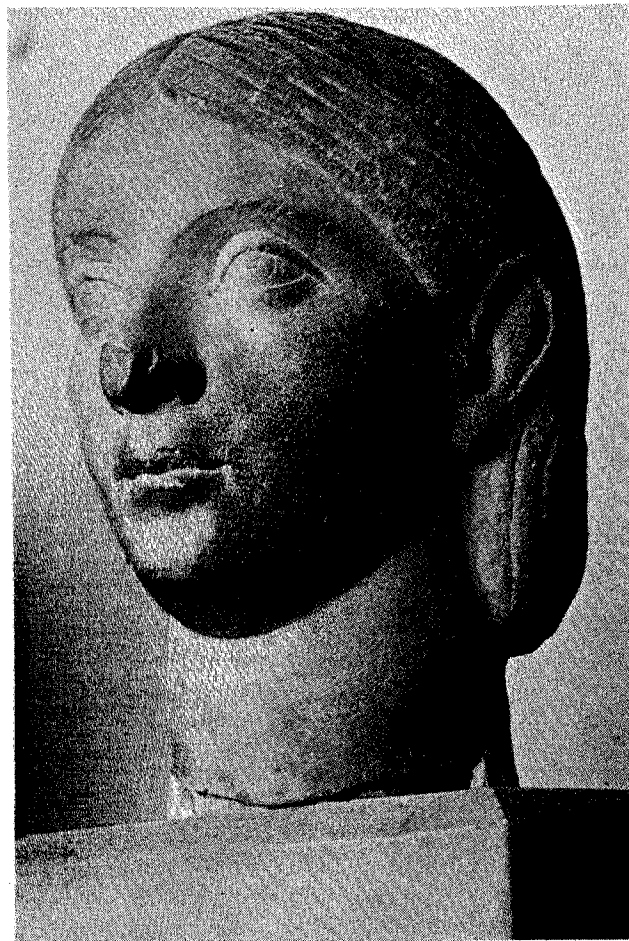
3: Crkveni vođe

Pavao je obično postavljao starješinu (biskupa, 1) na čelo svake Crkve (Dj 14,23). Ovima su pomagali »pomoćnici« (»đakoni«, 8). Kreposti koje su oni trebali posjedovati dobro su birane. To moraju biti muževi (i žene, 11, misli na žene đakona) koji mogu vladati sobom i svojom obitelji, koji su se iskazali u kršćanskoj vjernosti, te da uživaju ugled među nekršćanima. Timotej nije bio odvažan pa se mogao u Pavlovoj odsutnosti pozvati na njegova pisma, koja su mu bila od velike koristi (14sl.).

Otajstvo (9): od Boga objavljeno otajstvo u Isusu Kristu. Kršćanska vjera je Božji dar, a ne ljudsko djelo.

Redak 16: izgleda da Pavao ovdje navodi jedan raniji himan.

Glava Rimljanke iz 2. st. po Kr.

4: Lažni i istinski učitelji

Prvi začetnik krivih učenja je sam đavao. Te nauke propovijedaju ljudi bez savjesti. Odbacuju ženidbu i postavljaju krute propise o ishrani, zabranjuju stvari koje je Bog namijenio za čovjekovo dobro. Tvrde da je njihovo mišljenje najkršćanskije, a zapravo, ono je ispod kršćanske razine. Timotej, učitelj istine, mora to otvoreno reći, i to ne samo riječima već i životnim svjedočanstvom (6) njegujući duhovni život (7–8), te budno pazeći kako na sebe tako i na svoj nauk.

5 – 6,2: Odnos prema drugima; udovice; starješine

Postupati s drugima kao što bismo postupali s članovima vlastite obitelji (1–2), zdrav je savjet. U Pavlovo doba nije bilo socijalne pomoći pa je položaj udovica bio nezavidan. Crkva je ubrzo shvatila i prihvatila odgovornost da im pomaže (Dj 6,1). Uskoro je to postao golem problem. Nisu svi slučajevi bili jednako teški. Pavao potiče da se pomoć Crkve pruža onim udovicama koje su razbaštinjene; i neka se uvrste u popis samo one poodmaklije dobi i one zaslužnije. One mlađe neka se ponovno udaju. Uostalom, ako je to moguće, za njih su se dužni brinuti njihovi rođaci. U gradu u kojem su božici Diani služile vojske prostitutki, kršćanke, u službi Kristu, morale su doista biti na dobru glasu i besprijekorne. Starješine neka budu izabrani vrlo pomno; neka budu poštivani i za svoj rad plaćeni.

Robovi, kršćani, slobodni su; ali ne smiju ozloglašavati Kristovo ime buneći se protiv svojih gospodara (vidi i tumačenje uz Ef 6,5sl; Posl, Filemonu).

5,9: ne samo da je samo jednom udata, već da je u braku bila vjerna svome mužu.

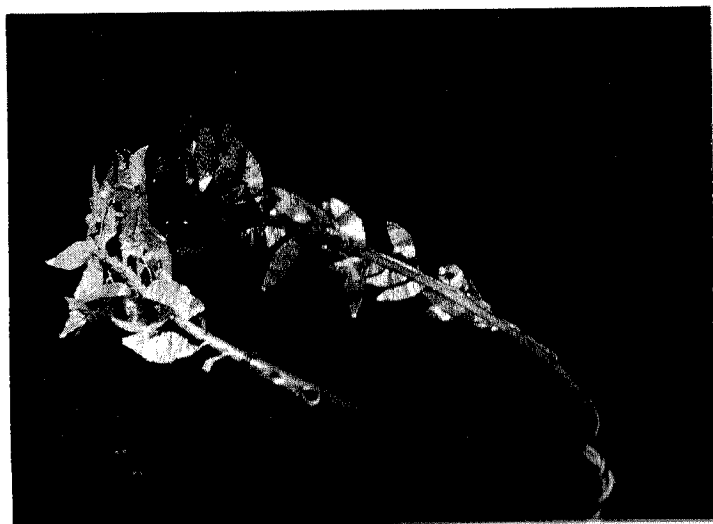
5,22: »polaganje ruku«, zaređivati ljude za kršćansku službu.

6,3 – 21: Pravo bogatstvo; Osobni savjeti

Pavao se u mislima vraća na krive nauke. »Znanje« (*gnosis*) u nekom višem stupnju privlačili su sebi krivi učitelji i ono se vrlo brzo prelilo u herezu, tzv. »gnosticism«, čiji su se zastupnici smatrali povlaštenima da mimođu neke osnovne kršćanske istine, među kojima i pravo Isusovo čovještvo.

Neki su u kršćanstvu gledali samo priliku za bogaćenje. Kršćani *jesu* bogati, ali ne u novcu. Novac nije u sebi zao, dapače, može poslužiti u dobre i plemenite svrhe. Ali *pohlepa* za novcem rađa svakovrsnim zlom. »Čovjek Božji« (11) nastoji da se oblikuje u doista kršćansku osobu i u to ulaže sve svoje sile. On zna da će Krist ponovno doći u slavi, i živi u svjetlu te stvarnosti.

Korijen (10): točnije jedan korijen.

»Završio sam trku, čeka me pobjednički vijenac« – Pavao upotrebljava živopisnu sliku atletskog vijenca. Ovaj zlatni vijenac pronađen je u Pergamu.